

Nr 219

Av herr **Källstad m. fl.**, om program för en utbyggnad av åldringsforskningen.

(Lika lydande med motion nr 284 i Första kammaren)

Eftersom en avsevärd del av samhällets totala sociala utgifter gäller de äldre är det mer än anmärkningsvärt att någon långsiktig forskning inom gerontologin (läran om åldrandet) inte förekommer i vårt land. Geriatriken (läran om åldrandets sjukdomar) har blivit ett universitetsämne efter riksdagsframstötningar under flera år av bl. a. folkpartiet. Bristerna upplevs av många som störst inom det sociala och psykologiska området för åldersforskning.

Behoven

Vi vet inte om dagens satsningar i olika former för de äldre lyckas eller misslyckas. Vi har föga kunskap om hur de äldres behov bäst skall tillfredsställas.

I stort sett bygger vi vår socialpolitik på en automatik som baserar sig på förutsättningar om vilka vi inte vet om de är rimliga, riktiga eller ens önskvärda.

Eftersom social och psykologisk åldersforskning i stort sett saknas måste en första åtgärd vara att bedöma vilka områden som ter sig angelägna att satsa forskning på och i andra hand hur denna forskning skall bedrivas.

Det har sagts att regeringen i längden inte kan vidhålla sin hittills kall-sinniga syn på detta angelägna behov. Man behöver därvid inte bara åberopa folkpartiets ständiga krav på en utbyggd socialpolitisk forskning. En enig expertgrupp har efter uppdrag av forskningsberedningen levererat en utomordentligt stark kritik av nuläget inom den socialpolitiska forskningen.

Åldersforskningen i Sverige

1. Åldersforskningens grenar

Ser man frågan ur ett historiskt perspektiv, har geriatriken dominerat åldersforskningen. Geriatriken beskriver äldre personer som patienter, de omständigheter, villkor och möjligheter som är typiska för den situationen. Av långt färskare datum är gerontologin, som inte sysslar med sjukliga förändringar utan med den normala människans villkor under åldrandet. Gerontologins uppgift är att beskriva äldre personer såsom sam-

hällsmedlemmar, deras omständigheter, villkor och möjligheter. Gerontologen är ofta samhällsvetenskapligt skolad och har till uppgift att studera individen i samhället och föreslå sådana åtgärder som underlättar för individen att komma till sin rätt.

2. Den gerontologiska forskningen i Sverige

Aktiviteten är påfallande låg jämfört med andra länder. I Holland finns, för att nämna ett exempel, en permanent organisation med ca 160 anställda som ägnar sig åt hithörande problem. Befolkningsstrukturen där har likheter med Sveriges. I vårt land kännetecknas verksamheten av tillfälliga improvisationer, baserade på slumpmässiga grupperingar av forskare med intresse för gerontologi. Emellertid finns strävanden att skapa fastare former. Ett exempel på detta är den planering av ett institut för gerontologi i Göteborg—Jönköping som sedan flera år har pågått. Institutets struktur skulle göra det möjligt att kontinuerligt jämföra levnadsvillkor i storstad och glesbygd med tillhjälp av en hel uppsättning olika vetenskapsgrenar. Fortfarande saknas dock ekonomiska möjligheter för institutet att träda i verksamhet.

3. Den geriatriska forskningen i Sverige

Gränsen mellan okomplicerad ålderskröplighet och de i snävare mening sjukliga förändringarna är ofta svår att fixera. Gerontologi och geriatrik är därför inom många avsnitt intimt förenade, t. ex. i de utomordentligt viktiga frågorna om de fysiska och psykiska aktiviteternas sjukdomsförebyggande möjligheter.

Även inom geriatriken är forskningsresurserna, särskilt med tanke på åldringsvårdens oerhört stora sjukvårdsekonomiska betydelse, anmärkningsvärt små. Visserligen har landet genom riksdagens beslutsamhet och trots regeringens motstånd nyligen fått sin första lärostol i geriatrik (en professur i Uppsala). Men övriga medicinska utbildningsorter saknar fortfarande geriatriska forskningsinstitutioner. En snar utbyggnad av den geriatriska forskningen är synnerligen angelägen.

Man kan inte täcka hela det geriatriska forskningsfältet med endast en professur. Det utredningsmaterial som låg till grund för inrättandet av den första professuren i geriatrik möjliggör ställningstaganden rörande utbyggnaden av forskningsorganisationen. Förutsättningar finns att inrätta forskningsprofessurer i varje fall i Stockholm och Göteborg och sannolikt också vid övriga medicinska lärosäten.

I mittenmotioner vid 1969 års riksdag (I:177 och II:191) med herr Källstad som första namn föreslogs, att Kungl. Maj:t skulle framlägga ett program för en stegvis utbyggnad av åldringsforskningen, så att detta ämne successivt blir representerat vid vart och ett av de nu existerande

lärosätena. Det borde uppdras åt universitetskanslersämbetet att utreda frågan om en lämplig avvägning av professurernas ämnesinriktning.

Vidare borde UKÄ, enligt motionärerna, få i uppdrag att utreda frågan om en samordning av de geriatriska forskningsinsatserna på riksplanel.

Riksdagen biföll i stor utsträckning motionen och gav i en skrivelse Kungl. Maj:t till känna, att man räknade med, att regeringen skulle lägga fram förslag till ökade resurser för åldersforskning "i den mån personella och ekonomiska resurser för en utbyggnad anses föreligga".

Det är därför med förvåning vi noterat, att regeringen i årets statsverksproposition inte velat tillstyrka ens universitetskanslersämbetets förslag om ytterligare en professur i geriatrik utöver den som sedan en tid finns i Uppsala och att man långt mindre ställer i utsikt någon mera omfattande utbyggnad av åldersforskningen, som föreslogs i fjolårets mittemotioner. Ja inget i statsverkspropositionen tyder på, att regeringen tagit hänsyn eller ens uppmärksammat riksdagens fjolårsbeslut. Arbetet från vår sida för att få till stånd en utbyggd åldersforskning trots regeringens motstånd har hittills huvudsakligen inriktat sig på krav på ökad geriatrisk forskning. Men det behöver, som vi tidigare framhållit, skapas resurser också för en grundläggande gerontologisk forskning i vårt land.

Aldringsvård och åldersforskning är nära beroende av varandra. Forskningens uppgift är därvid dels att ständigt fungera som återkoppling och uttala sig om effekten av samhällets olika åtgärder, dels att producera kunskap om åldrandets villkor i övrigt och eventuellt påkalla samhällets uppmärksamhet i frågor som ännu är försummade.

Vårdkostnader och övriga sociala utgifter för den äldre befolkningen är högst betydande. Forskningen kan i bästa fall minska människans behov av vård som ofta inte beror på åldrandet självt utan på felaktigheter i miljön. Åldrandeforskning, rätt dimensionerad, är alltså i likhet med många andra forskningsgrenar ett sätt för samhället att spara pengar och en ökad chans för individen att uppleva ett rikare liv.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen, med erinran om riksdagens skrivelse nr 137 år 1969 och statsutskottets utlåtande nr 46 år 1969 i vad avser åldersforskning, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om program för en stegvis utbyggnad av åldersforskningen på både det geriatriska och det gerontologiska området.

Stockholm den 22 januari 1970

Thorvald Källstad (fp) Bertil Ohlin (fp) Karl-Erik Strömberg (fp)

Olle Westberg (fp)
i Ljusdal

Ingegärd Frænkel (fp)